

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

476-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2011 M. GRUODŽIO 7, 8 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pramonės permainų, kurios leistų užtikrinti energijai imlių pramonės šakų tvarumą, siekiant įgyvendinti strategijoje „Europa 2020“ nustatytą tausaus išteklių naudojimo tikslą (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 43/01)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Bendrapranešėjis **Dirk JARRÉ**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pramonės permainų, kurios leistų užtikrinti energijai imlių pramonės šakų tvarumą, siekiant įgyvendinti strategijoje „Europa 2020“ nustatytą tausaus išteklių naudojimo tikslą.

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. lapkričio 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Edgardo Maria Iozia, bendrapranešėjis Dirk Jarré.

476-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gruodžio 7–8 d. (2011 m. gruodžio 8 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už ir 7 susilaikius.

1. EESRK išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad tik taikydama labai novatoriškas sistemas ir technologinius, aplinkos ir gamybinius standartus, griežtinius atsižvelgiant į technologijų pažangą, Europa galės atlaikyti vis stiprėjančią kylančios ekonomikos šalių konkurenciją. Darbo jėga turėtų būti apsaugota nuo pokyčių poveikio tinkamu ir savalaikiu mokymu. ES politika turi palankiai vertinti tokią raidą.

1.2 Energijai imlių pramonės šakų produktai yra visų gamybos sektorių, sukuriančių didelę dalį ES darbo vietų, vertės grandinės pagrindas. Šių sektorių aprūpinimo stabilumas, savalaikiškumas ir saugumas užtikrina konkurencingumą pasaulio

rinkoje ir garantuoja aukštos kvalifikacijos reikalaujančias darbo vietas ES.

1.3 Reikia sukurti tinkamą Europos sistemą, kuri tenkintų bendrus energijai imlių pramonės šakų poreikius ir padėtų siekti pagrindinio tikslo, t. y. stiprinti ir išlaikyti jų konkurencingumą Europoje taikant ekonominio, socialinio ir aplinkos tvarumo reikalavimus. Visi nagrinėjami sektoriai yra vienodai svarbūs ir vieni nuo kitų priklausomi.

1.4 Be to, turėdamas omenyje dabartinį ekonomikos sunkmetį, EESRK rekomenduoja dar daugiau investuoti į mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą, diegimą ir mokymą, taip pat į pramonei taikomą mokslinę veiklą. Tokios investicijos turėtų būti tinkamai įtrauktos į būsimą bendrąją programą ir užtikrinti

galimybę keistis patirtimi ir rezultatais bent jau Europos lygmeniu. Europos ir nacionalinėse programose reikėtų dėmesį sutelkti į energijos vartojimo efektyvumo mokslinius tyrimus ir inovacijas ⁽¹⁾.

1.5 EESRK nuomone, būtina integruota pramonės politika, kuri nuolat stebėtų išorės kintamuosius, o Europos įmonėms sudarytų galimybę konkuruoti globaliu mastu abiem pusės vienodomis sąlygomis. Siekiant užtikrinti pakankamą konkurencingumo lygį, būtina nustatyti bendrą pramonės ir mokesčių politiką ir apibrėžti strateginius sprendimus, taikomus visai Europos pramonei.

1.6 Europa nebegali toliau valdyti savo ekonomikos nustatydamą vis griežtesnius bendrus apribojimus, jei ji nesiims būtinų priemonių, kad bendri valdymo sprendimai būtų stabilūs ir strateginiai, siekiant apginti savo ekonominių ir socialinių modelių ir užtikrinti optimalius rezultatus, įskaitant aplinkos apsaugos srityje.

1.7 EESRK yra įsitikinęs, kad Sąjunga turėtų dėti visas įmanomas pastangas siekdama sukurti lanksčias sistemas, kurios padėtų pasiekti pripažintus būtinus tikslus. Šios sistemos turėtų būti pritaikytos pagrindinių pramonės šakų specifiniam pobūdžiui.

1.8 EESRK samprotauja, ar prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemai lygiaverčių priemonių nereikėtų taikyti ir importuotojams. Svarbiausias tikslas turėtų būti susitarti dėl veiksmingos sistemos pasauliniu lygmeniu pasirašant griežtą ir privalomą vykdyti susitarimą. Nepasirašius tokio susitarimo, tačiau siekiant įgyvendinti vienašališkai Sąjungos nusistatytus tikslus, ES teritorijoje į rinką tiekiamoms prekėms ir paslaugoms, taip pat eksportuojamoms prekėms ir paslaugoms, turėtų būti taikomos vienodos sąlygos ir reikalavimai.

1.9 EESRK primygtinai rekomenduoja apsvarstyti galimybę išsaugoti sistemą, pagal kurią apyvartiniai taršos leidimai nemokamai išduodami toms įmonėms, kurios pasiekė pačių geriausių rezultatų ir priartėjo prie didžiausių fizinių ir termodinaminių parodymų, nustatytų jų įrengimų techninėse specifikacijose. Apyvartinių taršos leidimų prekybos aukcionuose praktika, kuri pradės veikti nuo 2013 m., be abejonės yra gera sistema, tačiau tik, jei ją pradės taikyti ir kiti pasaulio regionai. Siekdama sukurti pasaulinę apyvartinių taršos leidimų prekybos rinką, ES ketina pradėti prekybą su kitais, ES nepriklausančiais veiklos vykdytojais.

1.10 Energijai imlių pramonės šakų atveju, jeigu prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema nebus valdoma itin apgalvotai, ji šiai pramonei gali padaryti didelę žalą. Anglies dioksido nutekėjimo klausimas neturėtų būti laikomas tik ateityje spęstina klausimu. Šis reiškinys vyksta jau mažiausiai 10 metų, t. y.

nuo to laiko, kai investicijas pradėta nukreipti iš Europos į kitas šalis, pavyzdžiui, JAV, Kiniją, Indiją, Braziliją ir kt. Būtų labai naudinga nuodugnai iširti šį reiškinį.

1.11 Turėtų būti pakartotinai naudojama medžiagose sukaupta energija, skatinanti kur įmanoma perdirbimą. Šiuo požiūriu labai naudingi gali būti stiklas, geležis, plienas ir aliuminis. Europa, užuot eksportavusi savo tauriąsias medžiagas, turėtų skatinti pakartotinai jas naudoti ES ir taupyti atskirose medžiagose sukauptą energiją ⁽²⁾.

1.12 Būtų tikslinga skatinti energijai imlias pramonės šakas, galbūt, susibūriant į grupes, daryti ilgalaikes investicijas į energetikos sektorių, ypač į atsinaujinančiąją energiją, nes tai joms suteiktų galimybę pirkti energiją pagal daugiametes sutartis nustatytais kainomis.

1.13 EESRK mano, kad itin svarbu nustatyti stabilią, veiksmingą ir tvarią reguliavimo sistemą. Investicijų į energijai imlias pramonės šakas ekonominiai ciklai trunka nuo septynerių iki dvidešimties metų, pavyzdžiui, investuojant į aukštakrosnes, ir neatsitiktinai Europa mažiau nei tikėtasi investuoja į integruoto ciklo plieno gamybos įrenginius jau daugiau kaip 30 metų.

1.14 Iki šiol vykdyta politika veikiaud baudė, o ne finansiskai skatino novatorišką praktiką, atsakingas investicijas ir elgseną. Būtina keisti šį požiūrį ir mokesstinėmis paskatomis remti tų įmonių veiklą, kurios parodo, kad pasiekė puikių rezultatų energijos vartojimo efektyvumo srityje.

1.15 Reikia atkreipti dėmesį į energijai imlių pramonės šakų dar iki prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemos įsigaliojimo pasiektus išpūdingus rezultatus. Jos numatė naujus poreikius ir kintančias sąlygas, todėl nederėtų jų griežtai bausti ir rizikuoti prarasti milijoną labai stabilių ir aukštos kvalifikacijos reikalaujančių darbo vietų (tiesioginių ir netiesioginių).

1.16 Tarptautinės ir tarpsektorinės geriausios praktikos sklaida, be abejonės, yra remtina priemonė, kaip ir nauji bandomieji bei parodomieji projektai.

1.17 Nepaprastai svarbios pasirodė esančios valstybės paramos priemonės moksliniams tyrimams ir inovacijoms, skirtoms konkrečioms tikslinėms programoms. EESRK ragina Europos Komisiją, Tarybą ir Parlamentą stiprinti šias programas, skirtas energijos vartojimo efektyvumui ir diversifikacijai ir jas padaryti pastovia vystymo iniciatyvų dalimi.

1.18 Mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) gali itin reikšmingai prisidėti prie šių tikslų įgyvendinimo per specialiai joms skirtas programas. Energijai imlios įmonės veikia visuose rinkos segmentuose. Tačiau sąnaudos, skirtos aukšties energijos vartojimo efektyvumo rezultatams pasiekti, yra atvirkščiai proporcingos įmonės dydžiui. Iš esmės, būtent MVĮ gali pasiekti geriausių rezultatų ir šioms įmonėms būtina skirti daug pastangų ir išteklių.

⁽¹⁾ OL C 218, 2011 7 23, p. 38.

⁽²⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 1, OL C 218, 2011 7 23, p. 25.

2. Ižanga

2.1 Energijai imlios pramonės šakos sudaro visų Europos gamybos vertės grandinės pagrindą, nes jos tiekia pagrindines medžiagas pramonės gaminiams gaminti. Šios pramonės šakos yra gyvybiškai svarbios plėtojant mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką.

2.2 Naujos teisinės nuostatos, kuriomis siekiama 20 proc. sumažinti vartojimą, – tai iššūkis, kurį reikia įveikti sukūriant naujos kartos energijai imlių pramonės šakų produktus. Norint atverti rinką naujiems energijų taupantiems produktams, reikia daugybės priemonių ir paskatų.

2.3 Pramoninės gamybos sektorius, kuris sukuria 17,6 proc. Europos BVP, sudaro 27 proc. galutinės ES energijos paklausos. Pagrindiniai žaliavų gamybos sektoriai (pavyzdžiui, chemijos ir naftos chemijos produktų (18 proc.) geležies ir plieno (26 proc.), cemento (25 proc.)) yra labai imlūs energijai ir sudaro 70 proc. visos pramonės sunaudojamos energijos.

2.4 Daugelį pramonės šakų, ypač energijai imlius sektorius, mintis išlaikyti ir galimai padidinti konkurencingumą mažinant sąnaudas, paskatino siekti geresnių energijos vartojimo efektyvumo rezultatų, todėl 2020 m. šių pramonės šakų ekonominis potencialas bus mažesnis negu kitų sektorių.

1 lentelė

Numatomos permamos ir energijos taupymo galimybės 2020 m. ⁽³⁾

	2020 m. (PRIMES 2007 m.) [Mtne]	2020 m. (PRIMES 2009 m. EE) [Mtne]	Numatoma pažanga 2020 m. be tolesnių veiksmų	2020 m. Ekonominis potencialas [%]	2020 m. Techninis potencialas [%]
	1	2	3 [=(2-1)/1 (*)100]	4	5
Bruto vidaus suvartojimas atėmus galutinį naudojimą ne energetinėms reikmėms	1 842	1 678	- 9 %	- 20 % (ES tikslas)	netaikoma
Galutinis energijos suvartojimas:	1 348	1 214	- 10 %	- 19 %	- 25 %
pramonė	368	327	- 11 %	- 13 %	- 16 %
transportas	439	395	- 10 %	- 21 %	- 28 %
gyvenamosios patalpos	336	310	- 8 %	- 24 %	- 32 %
tretinis	205	181	- 12 %	- 17 %	- 25 %
Energijos transformavimas, perdavimas ir paskirstymas	494	464	- 6 %	- 35 %	netaikoma

Šaltiniai: 1, 2 ir 3 skilties – PRIMES, o 4 ir 5 – FRAUNHOFER institutas.

(*) Su ekonomikos potencialu energijos transformavimo sektoriuje susiję duomenys yra paremti Energetikos GD skaičiavimais.

2.5 Vis dėlto dar ne iki galo išnaudotos visos galimybės, ypač mažųjų ir vidutinių įmonių atveju ⁽⁴⁾.

3. Įvairių energijai imlių pramonės šakų moderniausių technologijos

Energijai imlios pramonės šakos tiria ir gamina tam tikrą skaičių produktų ir technologijų, reikalingų klimato kaitai švelninti ir kitiems pasauliniams iššūkiams įveikti. Svarbi prielaida energijos vartojimo ir išteklių naudojimo efektyvumui gerinti yra aktyvi pramonės politika ir inovacijos. MTTV turėtų būti labiau orientuota į efektyvaus energijos vartojimo ir išteklių naudojimo technologinius ir organizacinius sprendimus. Be to, įmonės kartu su darbuotojais bei jų atstovais energijos vartojimo ir išteklių naudojimo efektyvumą turėtų gerinti diegdami produktų ir procesų inovacijas.

Pagrindinių energijai imlių pramonės šakų apžvalga.

⁽³⁾ SEC (2011) 779 galutinis.

⁽⁴⁾ 2011 m. efektyvaus energijos vartojimo planas, COM(2011) 109 galutinis; poveikio vertinimo tyrimas, Ib. n. 3., OL C 218, 2011 7 23, p. 38; OL C 318, 2011 10 29, p. 76.

3.1 Chemijos ir naftos chemijos pramonė

3.1.1 Chemijos pramonėje dirba 1 205 000 darbuotojų ir veikia 29 000 įmonių. Jos produkcijos vertė sudaro 449 milijardus eurų (2009 m. Eurostato duomenys), o apyvarta yra beveik dvigubai didesnė ir sudaro 1,15 proc. ES BVP. Tik 8 proc. naftos chemijos pramonėje panaudojama kaip kuras, o didžioji galis yra skirta perdirbimui. Perdirbamasis sektorius suvartoja 18 proc. visos pramonės sektorių sunaudojamos energijos.

3.1.2 Chemijos pramonė perdirba žaliavas į produktus, skirtus kitoms pramonės šakoms ir vartotojams. Pagrindinės žaliavos skirstomos į organines ir neorganines: neorganinėms žaliavoms priklauso oras, vanduo ir mineralinės medžiagos, o organinių žaliavų kategorija apima iškastinį kurą ir biomasę.

3.1.3 Apie 85 proc. chemijos produktų gaminami iš maždaug dvidešimties paprastų, vadinamųjų bazinių, cheminių medžiagų, kurios savo ruožtu yra išgaunamos iš maždaug 10 žaliavinių medžiagų ir vėliau perdirbamos į apie 300 tarpinių produktų. Baziniai ir tarpiniai chemijos produktai klasifikuojami kaip žaliavinės cheminės medžiagos. Iš tarpinių produktų gaminama apie 30 000 plataus vartojimo produktų. Šie chemijos produktai sudaro 12 proc. automobilio savikainos (sėdynių pagalvėlės, žarnos ir diržai, oro pagalvės), 10 proc. namo savikainos (izoliaciniai vamzdžiai ir elektros laidai), 10 proc. vidutinės šeimos kasdien naudojamų produktų savikainos (maisto produktai, apranga, avalynė, asmeninės priežiūros ir higienos produktai ir kt.).

3.1.4 Daugiausia žaliavinių cheminių medžiagų pagaminama iš anglių, naftos ir gamtinių dujų. Kiekviename etape sukuriama pridėtinė vertė: santykinė žalios naftos vertė – 1, degalų – 2, tipinio naftos chemijos produkto – 10, tipinio plataus vartojimo produkto – 50.

3.1.5 Iškastinis kuras taip pat yra svarbiausias energijos šaltinis: nafta (apie 40 proc.), po to anglis (apie 26 proc.) ir gamtinės dujos (apie 21 proc.).

3.1.6 Chemijos pramonė suvartoja didžiulį energijos kiekį. Apie 8 proc. visos žalios naftos paklausos sunaudojama kaip žaliava, likusioji dalis – kuro gamybai, daugiausia transportui.

3.2 Spalvotųjų metalų pramonė

3.2.1 Spalvotųjų metalų pramonė pasižymi didele įvairove. Ji apima įvairių medžiagų, pavyzdžiui, aliuminio, švino, cinko, vario, magnio, nikelio, silicio ir daugelio kitų, gamybą. Iš viso šioje pramonėje tiesiogiai dirba apie 400 000 darbuotojų (*Euro-metaux*, 2011 m. liepos mėn.). Pats didžiausias ir reikšmingiausias pasektorius yra aliuminio gamyba. 2010 m. jame dirbo 240 000 žmonių, o jo apyvarta buvo 25 milijardai eurų. Boksito gamyba sudarė apie 2,3 Mt, aliuminio oksido – 5,9 Mt, o aliuminio (pirminio ir perdirbto) iš viso pagaminta 6 Mt (270 gamyklų). Europos Komisija nustatė etaloninį rodiklį, kuris lygus 1 514 kg anglies dioksido ekvivalento vienai pirminio aliuminio tonai pagaminti.

3.2.2 Įvairūs tyrimai parodė, kad svarbiausi ES spalvotųjų metalų pramonės konkurencingumo veiksniai yra žaliavos ir

energija. Priklausomai nuo pasektorio energijos ir žaliavų sąnaudos sudaro maždaug 50–90 proc. visų apdirbtų metalų gamybos sąnaudų; žaliavų kainos svyruoja nuo 30 proc. iki 85 proc. visų sąnaudų, o energijos – nuo 2 proc. iki 37 proc. Kalbant apie žaliavas, metalo laužo perdirbimas metalo gamybai Europos Sąjungoje yra toks pat svarbus kaip ir rūdos bei koncentratų naudojimas.

3.2.3 2005 m. ES metalų pramonė tvirtino, kad priklausomybės nuo metalų importo požiūriu pačios jautriausios medžiagos yra boksitas, magnis, silicis ir vario koncentratai (pavyzdžiui, 50 proc. viso pasaulio kokso eksportuojama iš Kinijos, o 40 proc. vario koncentrato pasaulyje eksportuojama iš Čilės).

3.2.4 Pasak šios pramonės atstovų, esama pavojaus apsirūpinti aliuminio laužu, vario laužu ir vario atliekomis, cinko ir švino koncentrais, o ilgalaikėje perspektyvoje pavojus gali kilti ir apsirūpinant aliuminio bei vario laužu ir vario koncentratu bei variniais anodais.

3.2.5 Spalvotųjų metalų pramonė yra labai imli energijai; ypač aliuminio, švino ir cinko gamintojai suvartoja daug elektros energijos.

3.2.6 Jau dabar didelė Europos Sąjungoje suvartojamų spalvotųjų metalų dalis yra importuojama ir, jeigu nebus rasta priemonių, ši procentinė dalis padidės, nes Europos gamintojai turės nutraukti savo veiklą. Dėl šios priežasties iškyla anglies dioksido nutekėjimo rizika.

3.3 Geležies ir plieno pramonė

3.3.1 Europos geležies ir plieno pramonėje tiesiogiai dirba 360 000 darbuotojų. 2010 m. jos apyvarta buvo 190 milijardų eurų. Bendra sunaudojamos energijos dalis sudarė 3 700 GJ, t. y. apie 25 proc. visos gamybinės pramonės suvartojamos energijos; anglies dioksido bendrai išmesta apie 350 Mt, t. y. 4 proc. viso ES išmesto anglies dioksido kiekio.

3.3.2 Naudojami du pagrindiniai plieno gamybos būdai: pirmasis būdas vadinamas „integruotuoju“ – tai geležies gamyba iš geležies rūdos, tačiau naudojantis šiuo būdu vidutiniškai 14 proc. geležies pagaminama iš metalo laužo. Antrasis būdas vadinamas „perdirbamoju“ ir jam naudojamas geležies laužas kaip pagrindinė geležies turinti žaliava, lydoma elektros lanko krosnyse.

3.3.3 Abiem atvejais energijos sunaudojimas yra susijęs su kuru (daugiausia anglimis ir koku) ir elektros energija. Naudojant perdirbamąjį būdą suvartojama daug mažiau energijos (apie 80 proc.). Integruotajam būdai naudojamos kokso krosnys, sukepinimo įrenginiai, aukštakrosnės ir bazinės deguonies krosnys.

3.3.4 Apskaičiuota, kad naudojant integruotąjį gamybos būdą šiuo metu suvartojama 17–23 GJ energijos vienai karšto valcavimo produkto tonai [1][SET_Plan_Workshop_2010]. Europoje mažesnis rodiklis integruotos gamybos įrenginyje yra laikomas geru etaloniniu rodikliu, o 21 GJ/t yra visos ES 27 vidutinis rodiklis.

3.3.5 Per pastaruosius keturiasdešimt metų energijos suvartojimas Europos pramonėje stipriai sumažėjo (apie 50 proc.) iš dalies todėl, kad vietoj integruotojo gamybos būdo dažniau naudojamas perdurbamasis būdas (jo procentinė dalis padidėjo nuo 20 proc. praėjusio amžiaus aštuntajame dešimtmetyje iki 40 proc. dabartiniu metu).

3.3.6 Vis dėlto perėjimo prie perdurbimo perspektyvą riboja geležies laužo prieinamumas ir kokybė. Europoje apie 80 proc. anglies dioksido kiekio, išmetamo taikant integruotąjį gamybos būdą, yra dujinės atliekos, kurių didelė dalis panaudojama toje pačioje pramonėje. Joje iš šių dujų pagaminama apie 80 proc. savo sunaudojamos elektros energijos [EUROFER_2009a].

3.3.7 2008 m. Europos Sąjungoje buvo pagaminama 198 milijonai tonų neapdoroto plieno, t. y. 14,9 proc. viso pasaulyje pagaminto neapdoroto plieno kiekio (1 327 milijonai tonų) [WorldSteel_2009]. Prieš dešimtmetį, nors bendras pagaminto neapdoroto plieno kiekis buvo šiek tiek mažesnis (191 milijonas tonų), tos pačios Europos šalys pagamino 24,6 proc. viso pasaulyje pagaminto kiekio.

3.4 Keramikos pramonė

3.4.1 Keramikos pramonėje tiesiogiai dirba 300 000 žmonių. Joje gaminamas platus produktų asortimentas nuo plytų ir čerpių, molinių vamzdžių, grindų ir sienų plytelių, santechnikos įrangos, stalo reikmenų ir dekorų iki abrazyvų, ugniai atsparių gaminių ir techninės keramikos ⁽⁵⁾.

3.4.2 Šis sektorius gamina statybai, aukštos temperatūros procesams, automobilių pramonei, energetikai, aplinkai, vartojimo prekėms, kasybai, laivų statybai, gynybai, oro erdvei, medicinos įrangai ir kt. reikalingus produktus. Keramikos sektoriui būdingas priklausomumas tiek nuo vietinių, tiek nuo importuojamų žaliavų.

3.4.3 Didžiąją Europos keramikos pramonės dalį sudaro MVĮ, kurioms priklauso apie 10 proc. Europos prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemai priklausančių įrenginių, tačiau išmetančių mažiau nei 1 proc. išmetamų teršalų kiekio.

3.5 Cementas

3.5.1 2010 m. Europos cemento pramonėje, pagaminančioje 250 milijonus tonų cemento, tiesiogiai dirbo 48 000 darbuotojų. Jos apyvarta viršijo 95 milijardus eurų. Jai nustatytas etaloninis energijos suvartojimo rodiklis – 110 kWh/t.: bendras išmesto anglies dioksido kiekis sudarė 3 proc. viso ES išmesto teršalų kiekio.

3.5.2 Cementas yra statyboms ir civilinei bei hidraulinei inžinerijai reikalinga pagrindinė medžiaga. Cemento pramonės produkcija yra tiesiogiai susijusi su bendra padėtimi statybų sektoriuje ir glaudžiai atspindi bendrą ekonominę situaciją.

3.5.3 Europos Sąjungoje cementas gaminamas daugiausiai naudojant pažangią „sausosios“ gamybos būdo technologiją. Šiam gamybos būdai reikia apie 50 proc. mažiau energijos nei deginant klinkerį krosnyse šlapiojo gamybos būdo atveju.

3.5.4 2009 m. 27 ES valstybėse narėse buvo pagaminta maždaug 250 milijonų tonų cemento, o tai sudarė 8,6 proc. pasaulinės cemento gamybos, siekiančios apie 3 milijardus tonų ⁽⁶⁾. Pasaulinė gamyba yra daugiausia sutelkta Azijoje (75 proc.), vien Kinijoje pagaminama apie pusė pasaulio cemento (54,2 proc.). Šie duomenys rodo, kad labai didelė cemento dalis pagaminama šalyse, kurios netaiko Kioto protokolo.

3.5.5 Šiai Europos pramonės šakai būdinga tai, kad jai reikia daug kapitalo (milijonui tonų cemento gamybos pajėgumų reikia 150 milijonų eurų), ji suvartoja daug energijos (tonai cemento pagaminti reikia 60–130 kg naftos ekvivalento ir 90–130 kWh elektros energijos).

3.5.6 Dar viena svarbi Europos cemento pramonės savybė yra susiformavusios regioninės cemento rinkos, apimančios ne didesnę kaip 200 mylių spindulio teritoriją.

3.5.7 Cemento pramonė yra viena didžiausių teršėjų pagal į aplinką išmetamo anglies dioksido kiekį. Jos išmetamas anglies dioksidas sudaro apie 5 proc. viso anglies dioksido kiekio, kuris į aplinką patenka dėl žmogaus veiklos ⁽⁷⁾. Pagrindiniai anglies dioksido išmetimo šaltiniai cemento gamyklose yra dekarbonizacijos procesas ir kuro deginimas.

3.5.8 Apskaičiuota, kad dekarbonizacijos proceso metu į aplinką išmetama apie 50 proc. viso cemento gamyklų išmetamų teršalų kiekio, o deginant kurą – dar 40 proc. Šių dviejų procesų metu išmetamas anglies dioksidas laikomas tiesioginiu teršalų išmetimu. Netiesioginio teršalų išmetimo (apie 10 proc. cemento gamyklų išmetamų teršalų) šaltiniai yra transportas ir elektros energijos, skirtos cemento gamykloms, gamyba ⁽⁸⁾.

3.5.9 Cemento gamybos sektoriaus raida Europos Sąjungoje labai priklauso nuo ES politikos ir sprendimų dėl anglies dioksido ir kitų išmetamųjų teršalų.

3.5.10 Cemento sektoriuje prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema taikoma cemento (klinkerio) gamybai rotaciniame krosnyse, kurių dienos pajėgumas yra daugiau kaip 500 tonų. Pastarųjų metų duomenys rodo ⁽⁹⁾, kad cemento sektoriaus išmetamųjų teršalų kiekis yra mažesnis nei buvo numatyta. Didelė leidimų išmesti CO₂ kaina gali būti patrauklesnis pasirinkimas nei cemento gamyba didesniais kiekiais. Sukurta prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema gali riboti gamybą. Atitinkamai, kvotos turėtų būti skiriamos tik atlikus analizę ilgalaikiams tikslams nustatyti, kad nebūtų iškreipta rinka, o verslininkai būtų skatinami didinti energijos vartojimo efektyvumą, taigi, dar labiau mažinti į aplinką išmetamo anglies dioksido kiekį.

⁽⁶⁾ Informacinis pranešimas „Europos cemento pramonės vystymas“, CCMI/040, CESE 1041/2007.

CEMBUREAU, evoliucijos ir energetikos tendencijos, CEMBUREAU interneto svetainė, 2011 m. gegužės mėn.

⁽⁷⁾ *Carbon dioxide emissions from the global cement industry* („Pasaulio cemento pramonės išmetamas anglies dioksidas“). Autoriai: Ernst Worrell, Lynn Price, Nathan Martin, Chris Hendriks, Leticia Ozawa Meida. *Annual Review of Energy and the Environment*, 2001 lapkričio mėn., 26 tomas, p. 303–329.

⁽⁸⁾ Vanderborght B., Brodmann U., 2001 m. *The Cement CO₂ Protocol: CO₂ Emissions Monitoring and Reporting Protocol for the Cement Industry. Guide to the Protocol, version 1.6* – www.wbcsdcement.org.

⁽⁹⁾ 2006 m. gegužės mėn. „Euronews“ paskelbta ataskaita.

⁽⁵⁾ OL C 317, 2009 12 23, p. 7.

3.6 Stiklo pramonė

3.6.1 Europos stiklo pramonėje tiesiogiai dirba 200 000 darbuotojų ir veikia 1 300 gamybos bei perdirbamosios pramonės įmonių, kurios 2010 m. pagamino 34 milijonus tonų stiklo (30 proc. viso pasaulyje pagaminto stiklo). Vienos tonos stiklo perdirbimas sumažintų į aplinką išskiriamą anglies dioksido kiekį 670 kg. Metinis išmetamo anglies dioksido kiekis sudaro apie 25 milijonus tonų.

3.6.2 Stiklą daugiausia sudaro stiklėjančios medžiagos, pavyzdžiui, silicio dioksidas (aukštos kokybės smėlis), šarmai, kurie pakeičia silicio dioksidą iš kietos būsenos į skystą, visų pirma soda ir kalio karbonatas, stabilizatoriai, sumažinantys stiklo paviršiaus koroziją (kalcio oksidas, magnis ir aliuminio oksidas), kai kurie apdorojimo reagentai ir nedideli kitų priemaišų kiekiai, naudojami siekiant suteikti stiklui atskirų savybių.

3.6.3 Labiausiai paplitusi stiklo klasifikacija grindžiama jo chemine sudėtimi, pagal kurią išskiriamos keturios pagrindinės stiklo rūšys: natrinis kalkinis stiklas, švino kristolas ir kristolo stiklas, borosilikatinis stiklas ir specialusis stiklas.

3.6.4 „Talpykloms skirtas stiklas“ yra didžiausias ES stiklo pramonės pasektorius“, kurio gamyba sudaro daugiau kaip 60 proc. visų stiklo gaminių. Jo gaminiai – tai stiklo talpos (buteliai ir stiklainiai). Talpykloms skirtas stiklas gaminamas visose ES valstybėse narėse, išskyrus Airiją ir Liuksemburgą. Europos Sąjunga yra didžiausia stiklo talpų gamintoja pasaulyje, turinti apie 140 įmonių.

3.6.5 Antras didžiausias ES stiklo pramonės pasektorius yra lakštinis stiklas, kurio gamyba sudaro apie 22 proc. visų stiklo gaminių. Jis apima flotacinio stiklo bei laminuoto stiklo gamybą. Europos Sąjungoje veikia penkios flotacinio stiklo ir penkios laminuoto stiklo gamybos įmonės. 2008 m. bendras lakštinio stiklo sektoriaus išmesto anglies dioksido kiekis buvo 7 milijonai tonų, iš kurių apie 6,5 milijono tonų buvo išskirta flotacinio stiklo gamybos metu ir apie 0,5 milijono tonų – laminuoto stiklo gamybos metu (CITL duomenimis).

3.6.6 Įvairiomis formomis gaminamas ir tiekiamas ištisinių gijų stiklo pluoštas: pusverpaliai, dembliai, kapotos gijos, gijų verpalai, smulkintas stiklo pluoštas. Jo pagrindinė galutinė panaudojimo paskirtis (apie 75 proc.) – kompozicinių medžiagų sutvirtinimas, ypač termoreaktyviųjų arba termoplastinių dervų. Pagrindinės kompozicinių medžiagų rinkos – statybų, automobilių ir transporto sektorius (50 proc.), taip pat elektros prietaisų ir elektronikos pramonė.

3.6.7 Kai kurie su anglies pėdsaku susiję duomenys:

- Vidutinė gamyba: 870 000 tonų ištisinių gijų stiklo pluošto per metus;
- Vidutinis tiesiogiai išmetamo anglies dioksido kiekis: 640 000 tonų;
- Vidutinis CO₂/t santykis: 735 kg CO₂ vienai tonai ištisinių gijų stiklo pluošto pagaminti.

3.6.8 Specialiojo stiklo sektorius pagamina apie 6 proc. stiklo pramonės produkcijos ir šį kiekį išreiškus tonomis tarp pagrindinių sektorių užima ketvirtąją vietą. Jo pagrindiniai gaminiai: stiklas televizoriams ir monitoriams, apšvietimo prietaisų stiklas (vamzdeliai ir lempos), optinis stiklas, laboratorinis ir techninis stiklas, borosilikatinis stiklas ir stiklo keramika (maisto gamtinimo įranga ir aukštos temperatūros buitinė technika) ir elektronikos pramonei skirtas stiklas (LCD ekranai).

3.6.9 Buitinės paskirties stiklo gaminių sektorius yra vienas mažiausių stiklo pramonėje. Jame pagamina apie 4 proc. visos stiklo pramonės produkcijos. Šis sektorius apima stalo bei virtuvės indus ir dekoratyvinius dirbinius, įskaitant, stiklines (taures), puodelius, dubenis, lėkštes, puodus, vazas ir puošmenas.

4. Bendra anglies dioksido išlakų apžvalga Europoje 2010 m.

4.1 Europos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema apriboja maždaug 12 600 įmonių, įskaitant elektrines, gamyklas ir naftos perdirbimo įmones, išmetamą teršalų kiekį. Sistema apima maždaug 40 proc. Europos Sąjungoje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. Remdamiesi pramoninės gamybos duomenimis, ekspertai apskaičiavo, kad 2010 m. išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo 3,2 proc. palyginti su 2009 m., kai šis kiekis buvo sumažėjęs beveik 11,3 proc. (*Barclays Capital, Nomisma Energia, IdeaCarbon*).

4.2 Pasak Europos aplinkos agentūros, 2009 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų Europos Sąjungoje iš viso buvo išmesta apie 4,6 milijardo tonų. Jeigu šis kiekis didėjo taip, kaip praėjusiais metais užregistruotas pramonės išmetamas anglies dioksido kiekis, tai reiškia, kad ES beveik 300 milijonų tonų viršijo savo nustatytą tikslą iki 2020 m. neišmesti daugiau kaip 4,5 milijardo tonų šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Pasak už klimato klausimus atsakingų ES pareigūnų, ES neviršys nustatyto rodiklio, jeigu ji tenkins atsinaujinančiosios energijos vartojimo ir efektyvumo tikslus.

4.3 Anglies dioksidas

2010 m. išmesta daugiau teršalų, kuriems taikoma ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, nes visame pramonės sektoriuje padidėjo energijos paklausa ir gamyba, paskatinusi įmones naudoti daugiau iškastinio kuro elektros energijai ir šilumai gaminti (Sikorski).

Be to, išaugusios dujų kainos privertė šiluminės elektrinės deginti daugiau anglių, o šio proceso metu išsiskiria didesnis anglies dioksido kiekis.

5. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pastabos

5.1 Vertės grandinė yra priklausoma nuo žaliavų prieinamumo ir kokybės, o pagrindinės Europos pramonės šakos tiekia aukščiausios kokybės žaliavas. Aukšta kokybė ir mokslinių tyrimų skatinamos nuolatinės inovacijos yra labai naudingos Europos perdirbamajai pramonei. Pavyzdžiui, plieno pramonėje 70 proc. produkto kokybės priklauso nuo liejimo tipo. Tokia kokybė turi būti išlaikyta ir, kai įmanoma, gerinama.

5.2 Neturėdama stiprios, konkurencingos ir novatoriškos pramonės Europa negalės pasiekti jokių tvirtų tikslų, kokius, pavyzdžiui, nustatė Europos Komisija išmetamam anglies dioksido kiekiui.

5.3 ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, t. y. didžiausio kiekio nustatymo ir prekybos sistema buvo priimta kaip svarbi priemonė siekiant ES nusistatyto tikslo iki 2020 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 20 proc. palyginti su 1990 m., o jeigu būtų pasirašytas tarptautinis susitarimas – 30 proc. Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje dalyvauja apie 12 500 energetikos ir pramonės įmonių, kurios kartu išmeta beveik pusę ES anglies dioksido kiekio ir 40 proc. šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio.

5.4 Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema šiuo metu veikia trisdešimtyje šalių (27 ES valstybėse narėse, Islandijoje, Lichtenšteine ir Norvegijoje). Palyginti su kitais sistemoje nedalyvaujančiais sektoriais, pavyzdžiui, transporto, įmonėse, kuriose įdiegta apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema, pavyko gerokai sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Tačiau energijai imlių pramonės šakų įmonės priverstos nuolat stengtis didinti energijos vartojimo efektyvumą, kadangi energijos kainos nuolat didėja. Būtų labai naudinga atlikti išsamią analizę siekiant nustatyti, koku mastu ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema padeda sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį.

6. Socialinis ir aplinkos apsaugos aspektas

6.1 Vienintelis būdas apsaugoti ES pramonės sistemą, darbuotojus ir Europos interesus, įskaitant aplinkos, sveikatos ir vartotojų apsaugą, – užtikrinti, kad nė vienas iš šių interesų neturėtų viršenybės prieš kitus, ir nustatyti optimalią aplinkos, socialinės ir ekonominės politikos pusiausvyrą.

6.2 Pritardamas aplinkos apsaugos ir socialinio tvarumo tikslams, EESRK nustatė keletą prioritetinių veiklos sričių, kuriose reikia imtis kompleksinių veiksmų laikantis holistinio požiūrio.

6.3 Visų pirma reikia veiksmingų profesinio tobulėjimo rėmimo programų vykdant mokymus, kuriais siekiama ugdyti įgūdžius, reikalingus technologinėms problemoms spręsti bei įveikti ir pasiekti daugiau geresnių rezultatų energijos vartojimo efektyvumo srityje. Energijai imlioms pramonės šakoms būdingas nenutrūkstamas gamybos procesas ir didelė atsakomybė, todėl jos nėra patrauklios jaunimui. Norint išsaugoti Europos gebėjimus šioje srityje, reikalingos konkrečios paskatos profesinio mokymo programoms remti (įskaitant stipendijas).

6.4 Reikia numatyti paskatas inžinierių ir kvalifikuotų darbuotojų judumui skatinti, kad būtų galima skleisti žinias ir geros praktikos pavyzdžius nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu.

6.5 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pereinamiesiems laikotarpiams užtikrinant tinkamą paramą darbuotojams, kuriuos palietė restruktūrizavimas būtinas gamybai pritaikyti prie naujų poreikių. Šį procesą reikėtų remti viešosiomis investicijomis.

6.6 Tikrasis pasiryžimas siekti pramonės permainų energijai imliose pramonės šakose turi būti derinamas su deramais poveikio visuomenei ir darbuotojams vertinimais, kad būtų

išvengta neigiamų socialinių padarinių ir kad būtų iš anksto pasirengta naujų gamybos modelių diegimui.

6.7 Labai svarbu gilinti žinias, ugdyti sąmoningumą ir didinti visuomenės informuotumą apie naudą, kurią gali atnešti efektyviai energiją vartojanti pramonė. Šiuo tikslu reikia skatinti ženklininti ne tik produktus, bet ir jų gamybai taikytus efektyviai energiją naudojančius procesus, t. y. nustatyti dvigubą ženklinimą, kuriame būtų nurodytas ne tik produktas, bet ir jo gamintojas, kuris padėjo išlaikyti aukštą bendro energijos vartojimo efektyvumo lygį.

6.8 Energijai imlioms pramonės šakoms reikia daugiau moksliniam tyrimams ir inovacijoms skirtos paramos. Dabartinė ES finansavimo sistema turėtų įgyvendinti specializuotas priemones (pavyzdžiui, SPIRE viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė siekiant tvarios pramonės), taip, kad būtų sudaryta daugiau galimybių pramonės projektams. Technologijų platformos idėja daug darbo kurdamos palankesnes sąlygas pramonės šakoms geriau įgyvendinti ES bendrąsias programas. Taip pat reikėtų pabrėžti Mokslinių tyrimų ir technologijų organizacijų vaidmenį, nes jų užduotis inovacijų grandinėje yra itin svarbi – idėją praktiškai įgyvendinti pramonėje.

7. Tarptautiniai aspektai

7.1 JAV, Japonija, Rusija, Brazilija, Indija, ypač Kinija (daugiausiai išmetamųjų teršalų išmetanti šalis – 22 proc. pasaulinio kiekio) turi prisiminti joms tenkančią atsakomybę. Šios šalys kartu su Europa išmeta daugiau kaip 70 proc. viso anglies dioksido kiekio (2007 m.). Kad galėtume spręsti problemas ir įveikti iššūkius, kylančius dėl su žmogaus veikla susijusio temperatūros kilimo, būtina pasirašyti susitarimą dėl klimato ir planetos gerovės.

7.2 EESRK jau ne kartą yra pareiškęs savo paramą tokiai Europos politikai ir rekomendavo dėti visas įmanomas pastangas, kad būtų pasiektas tinkamas tarptautinis susitarimas, kuriame būtų paskirstyta atsakomybė ir įsipareigojimai atsivėlgiant į įvairius veiksnius, o ne tik į skaičius bei faktus.

7.3 Klimato kaitos politika bus sėkminga tik tuo atveju, jei artėjančioje Durbano konferencijoje labiausiai aplinką teršiančioms šalims bus nustatyti nauji tikslai laikotarpiui po Kioto protokolo. Jeigu bus sudarytas pasaulinis susitarimas, Europa yra pasižadėjusi pasiekti dar aukštesnius tikslus. EESRK remia šį veiksmą su sąlyga, kad susitarimo tekste bus išdėstytos nuostatos dėl Europos įmonių ir darbuotojų tvarumo sąlygų ir jų laikomasi.

2011 m. gruodžio 8 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON